

Cung Tích Biền

Kỷ Niệm Cùng Nguyễn Thụy Long

I

Khởi đầu truyện Kiều, Nguyễn Du có hai từ **Trăm năm** // *trăm năm trong cõi người ta*. Đây là thời gian vòng rào. Đời người ít ai ra khỏi. Mẹ sinh đỏ hỏn. Nằm xuống, đất ăn hết trọn máu thịt. Chứa lại xương. Nhờ vậy, con cháu sau này muốn cải táng mồ mả ông cố nội, may mà còn cái Đẻ-Mà-Hốt. Hốt cốt.

Vì sao Đất chứa lại xương. Đất chề cứng? Như ta ăn xí quách chỉ gặm phần thịt? Không phải. Đây là Đạo của Trời [thiên đạo] muốn lưu lại cái dấu vết, mà đánh dấu phế hưng, thành hoại – do chính là cái mùi vị, cái màu sắc trần gian trong tháng ngày lưu ngụ ấy – kể cả dấu vết con khủng long hay một bạo chúa.

Kinh Thi cùng có hai từ **Bách tuế**. *Bách tuế quy vu kỳ thất* // *Trăm năm rồi cũng về nhà*. Đi đi về về. Có khác, là mình ra đi kiếp này, kiếp sau cũng là mình, nhưng **Một Dạng khác** trở về. / *Kiếp sau xin chớ làm người/ Làm cây thông đứng giữa trời mà reo/* Kiếp sau? tôi cây thông đứng – tôi người lá reo.

Nguyễn Thụy Long qua đời đúng tuổi 71. Vậy là 71 năm *trong cõi người ta*, lưu lạc trong cái đời vừa cà chớn mà lấm bầm dập, bây giờ Long may mắn Trở Về. Hãy bình yên đi con, Mẹ đây.

o o

Chết? chuyện cũng bình thường. Ai cũng lặn sấn trong đời mình một cái chết như cái ví đựng tiền. Như sau một cơn say, trong lơ mơ ta nằm ngủ, rồi ngủ luôn. Nhưng sao mỗi lần nghe tin một người thân quen vội bỏ đi ta ngậm ngùi.

Căn nhà Nguyễn Thụy Long, nơi đang quần cái “va li gỗ có người ngủ ở trong”, mấy mươi năm ử dật. Mưa có rơi thì rơi...thẳng xuống nền nhà. Mấy tháng nay vợ con có chút tiền sửa sang lại khang trang, tường màu xanh nhạt, trần nhà thoáng rộng, cửa ngõ đẹp ra. Thì Long bỏ đi.

Anh này chừng như ky cái nhà cao cửa rộng, không ưa cái sự thanh thoi giàu có, ghét cái bàn viết có trải cái khăn bàn thơm tát. Thằng chả cực khổ long đong suốt một đời. Sống qua hai chế độ, đều đi tù. Quốc gia bắt khơi khơi, giam gần một năm rồi thả. Xã hội chủ nghĩa bắt giam kỷ lưỡng. Khi bước vào cổng tù với 60 ký lờ tay chơn mặt mũi. Ra tù còn 39 ký xương.

II

Tôi quen Nguyễn Thụy Long từ văn phòng báo *Sống* của Nhà văn Chu Tử, một nhật báo rất nhiều độc giả, quy tụ nhiều nhà văn nhà báo tầm cỡ, khuynh hướng chống Cộng, thời Đệ Nhị Cộng Hòa [Đệ Nhất là thời Tổng thống Ngô Đình Diệm 1955-1963]. Thời gian sau, báo *Sống* bị... chết, do thủ tướng Trần văn Hương đóng cửa. Chu Tử tiếp tục chủ trương tuần báo *Đời*, rồi nhật báo *Sống Thần*, do nhà văn Trùng Dương đứng tên Chủ nhiệm.

Tuần báo *Đời* do Họa sĩ Đăng Giao trình bày bìa lẫn ruột. Phụ trách tòa soạn là Nhà thơ Đỗ Quý Toàn. Ông này đặc biệt thông minh, dí dỏm; quen nhau từ bao đời tôi chỉ thấy Đỗ Quý Toàn cười thân thiện, chưa một sự cau có giận dữ ai.

Suốt trong thời gian tuần báo *Đời* hiện hữu, từ số đầu tới số tắt thờ, đều có truyện của tôi và Nguyễn Thụy Long đi song song. Tôi có những truyện dài *Luống Cải Vàng*, *Bến Dòng Nước Biếc*, *Bến Mưa Ngâu*, thì Long có *Ruồi Xanh* v.v..Văn phòng hai chúng tôi hoàn toàn khác nhau. Có lẽ, do chính chỗ này mà ông Chu Tử muốn duy trì hai đặc trưng trên báo của mình.

◦ ◦

Người Bắc, tôi nói bà con di cư 54 [xin lỗi, ví von hơi cò bạc một chút là Bắc chín nút] hầu hết là những con người của văn hóa, của lịch sử, tế nhị, biết giữ niềm riêng tự trong đáy lòng. Nguyễn Thụy Long thì ruột ngựa, có chi nói huych toẹt ra, như chị hàng xóm nam bộ.

Sáng, đến cà phê trước tòa báo, có tiền trong túi là Long khoe ngay, rồi bao ăn uống. Viết xong bài trả nợ cho báo, thì lái xe cùng nhau đi gặp công chúa Tây Vực [hai mẹ con nhà này đẹp hết sảy, mẹ gần bốn mươi, con gái mười chín, đều là Nàng Kiều. Con ôm một chàng, mẹ nựng một lão].

Khi Long rỗng túi thì biết ngay: “Mẹ, con mụ vợ lột ráo rồi, Biền đãi tôi nghe, cho mượn thêm mấy chục.”

Có lẽ, từ cái tính tình này mà đời Nguyễn Thụy Long trải qua gai góc gì thì anh viết ngay, kể ra như nhật ký đời mình. Cách kể chuyện của Long thật tình, bộc trực, không văn hoa rào đón. Anh như sống qua, viết vội. Không nuôi chất liệu cho nó chín, biến dạng, đến huyền, hư, để có một loại ngôn ngữ ngoài-xác-chữ, đa nghĩa, cấu trúc truyện nhiều tầng.

Nhưng chính từ cái dễ tính trong cách viết, tận dụng nguyên liệu thô này, truyện của Nguyễn Thụy Long có một độ hấp dẫn khác, trực tiếp, ngay cái Bây giờ.

Văn của Long nóng, thực, keo đặc chất oan trái đời thường. Mà đời thường, giữa cái xứ Rừng cũng biết mằn tinh. Mụ Tiên quý quá mang tính trần rần chỉ để ra toàn là trứng. Cái hoang mơ hoang đàng hoang mị hoang mang đã bằng bạc rắc gieo từ đầu nguồn *Sử Việt*. Cái xứ này, xã hội này, trải qua bất cứ một thứ chủ nghĩa huyền hoang cắt đứt nào, dân đen của đời thường cũng chỉ là phận con lừa, kiếp tì nô.

III

Một chút đời tư. Vợ đầu của Nguyễn Thụy Long là người con gái nuôi của nhà văn Chu Tử. Ông có hai cô gái nuôi, đều dễ nhìn. Người thứ hai là vợ Nhà thơ Phan Nhự Thức, chủ tịch Hội đồng tỉnh Quảng Ngãi.

Sau 1975 hai người này đều mất vợ. Cả hai đều khổ cực và chết thảm. Phan Nhự Thức 8 năm học tập về được bảo lãnh đi Mỹ, nhưng cái giấy ra trại cán bộ ác hơn để ngày 30-2, trong khi tháng Hai dù năm nhuận cũng chỉ có 29 ngày. Bọn Mỹ nó cũng ngu, cứng nhắc chỗ không đáng, thiếu cảm thông. Bọn Mỹ khùng, có thể đào một con đường để cứu một con chó, mà bỏ lại một con người trên bãi cháy, không lối thoát.

Thức bị bỏ lại. Thức chết vì ung thư căn cổ. Chết mau như quả chín, có mấy ngày đã đầy sâu trong ruột mềm. Sống giữa thành phố *đẹp-nhất-tên-người*, mà anh chết trong một căn nhà lá, nhà không điện, con trai duy nhất mới bảy tuổi ngu ngơ, bè bạn hùn nhau mua quan tài.

Theo Nguyễn Thụy Long thì người vợ đầu bỏ anh, anh bị lấy nhà, và “Nàng đui tở đi.” Long có người vợ thứ hai, thêm hai cô con gái. Hai đời vợ, chỉ bốn cô con gái. Các cháu này rất ngoan. Long nói:

“Thế nào ông cũng kiếm một thằng cu. Lấy vài chục mụ vợ để lại một Cái Cu ông cũng tìm.”

Tôi bảo Long:

“Bốn cô con gái là hạnh phúc rồi. Thời buổi này con gái giúp đỡ nuôi nấng cha mẹ, hiếu đạo hơn con trai rất nhiều. Bọn con trai đa phần là tòng ...âm hộ, mà bỏ quên cha mẹ.”

Người vợ thứ ba của Nguyễn Thụy Long chính là người kham khổ nuôi nấng anh trong những ngày bệnh hoạn cuối đời, là người góa phụ khăn tang đứng rũ bên quan tài Long, lúc chúng tôi mang vòng hoa phúng điếu đến. Cháu gái út, và cậu con trai duy nhất, khăn tang đứng hai bên quan tài cha.

Hình như các cháu chưa hiểu rõ thế nào về cha của mình.

IV

Long với tôi có cái số viết cùng một tờ báo, rất lâu dài. Các tờ, Nghệ Thuật, Khởi Hành, Sống, Sống Chủ Nhật, Đời, Sống Thần, Độc Lập, Đông Phương...

Sài Gòn xưa [trước 1975 nay là ...xưa rồi], có một cái vui là có những con đường nhiều nhà in, các tòa soạn báo nằm gần nhau. Có tòa soạn báo là có quán rượu, quán cà phê. Anh em tạt qua tạt về cũng tiện, rất gần gũi. Thời này tôi thấy rất hiếm anh em làm văn nghệ mà viết báo chửi bới nhau, trừ những trường hợp trái cựa về chính kiến Quốc-Cộng.

Chỉ một quãng đường Phạm Ngũ Lão [nay là khu Tây Ba lô] trước sau có tòa soạn Văn [Nguyễn Đình Vượng – Trần Phong Giao], tuần báo Nghệ Thuật, Khởi Hành [hai tờ này do nhà văn Mai Thảo và nhà thơ Viên Linh đứng đầu], nhật báo Hòa Bình [Linh mục Trần Du]. Nhà báo Đình Từ Thức cực kỳ nổi tiếng ở báo này qua bút hiệu Sức Mấy, với mục “phim” hằng ngày, ngay trang nhất.

Trên đường Võ Tánh [nay là Nguyễn Trãi] có nhiều nhà in [có Quế Sơn Võ Tánh chuyên in tác phẩm Bùi Giáng], nhiều tòa soạn báo kề cận nhau. Trước kia có nhật báo Tự Do [Phạm Việt Tuyền, Nguyễn Hoạt, Hà Thượng Nhân...báo này ngưng hoạt động sau khi chế độ Ngô Đình Diệm sụp đổ 1963], tòa soạn Độc Lập [chủ nhiệm Đình Văn Phát, Hoàng Châu thư ký tòa soạn, báo này được thủ tướng Trần Thiện Khiêm ngầm tài trợ] nhật báo Điện Tín [chủ nhiệm Hồng Sơn Đông cùng nhóm C.S nằm vùng, núp bóng Lực lượng thứ ba Lý Chánh Trung, Huỳnh Bá Thành...] Nhật Báo Đông Phương [Chủ nhiệm Bà Văn Sơn Phan Mỹ Trúc, Duy Thái thư ký tòa soạn – báo này có sự giúp đỡ hữu hảo về tài chánh của tỷ phú Nguyễn Tấn Đới] nhật báo Sống Thần [Chu Tử, Trùng Dương - nhưng đóng phần quyết định mang tính chủ đạo là Nhà báo Uyên Thao] nhật báo này chống Cộng triệt để.

° °

Làm báo thuở này hàng chớp bu ở trên [chủ nhiệm, thư ký tòa soạn] thì cực nhọc lắm vì nhiều mặt trực diện phải đối phó [chiến sự, lập trường chính trị, chính quyền, cộng sản, áp lực của thị trường báo chí...] Hàng ký giả cũng phải chạy đó đây nhặt quơ tin tức, nhiều hiểm nguy khi phải lấy tin chiến trận [Tết Mậu thân chẳng hạn, chết ngay trong lòng phố]. Nhưng làm anh sáng tác văn, phóng sự, bút ký thì nhàn nhã hơn. Có khi tưởng tượng ra chiến trường. Vẽ ra ma quái để thêm hấp lực với độc giả.

Sáng ngồi cà phê viết bài. Chừng 11 giờ sáng là hết hạn giao bài [nhật báo Sài Gòn thuở ấy phát hành vào lúc 4 tới 5 giờ chiều, tùy báo; giờ tan sở cuối ngày là có thể đọc biết tin chính sự, chiến sự 24 giờ qua] Bài vớ xong là lai rai thư thả. Cánh văn nghệ không lo xa. Rảnh rỗi, nhưng không hề ngồi viết tiếp bài dự phòng cho ngày mai. Mai hăn hay. Báo Đông Phương có ngay bóng bàn tại lầu 1. Hòa Bình, Độc Lập thì anh em tụ trên lầu với canh xì phé.

Nguyễn Thụy Long không ham bài bạc. Thỉnh thoảng vớ nửa tháng lương, ngồi sòng một lúc, là “đ.m cho mượn ít tiền, ông cháy túi rồi.” Long không sành âm nhạc. Không biết nhảy đầm. Anh lù đù cục mịch. Ăn mặc

đại khái. Nói dài đọc. Lại hay nổi cộc.

Một lần có người bạn cũ viết bài chửi anh. Anh chửi lại tàn khốc. Chửi không chừa lại một con hẻm để hối hận. Tôi bảo Long nhìn đi.

“Thời buổi nhiễu nhương, lấm bóng tối, sự hiểu lầm là rất thường xảy ra. Con người phải đường đầu với bao khó khăn tủi hờn, nên nhạy chuyện chửi bới, một cách xả xú bấp, cũng là lẽ thường Long ạ.”

Long nói:

“Tôi khác, không có Lão Trang như ông. Nó đọc mình mình đọc lại.” Tôi nói thật với Long, là trong vụ này Long cũng có cái sai, cái lỗi.

V

Long có nhiều cái cũng làm tôi bất bình. Thậm chí có lúc Long đã thiếu cẩn trọng trong hành xử ¹ Nhưng tự đầu chí cuối tôi vẫn xem những điểm “tạm chơi được”, cái tận tụy với nghề nghiệp ở Long, mà duy trì tình thân lâu dài.

Sống trong một Cõi người mà mỗi bao tử bị xé rách theo từng miếng ăn, mỗi não thùy thường trực bị bắn phá nghìn tên độc tư tưởng; một lịch sử trong dậm dài chinh chiến, phân ly, thảm sát; một xã hội mà hoàn cảnh luôn đóng kín bóng tối của nghi kỵ, hiểu lầm, hờn oan; những chân chính, sự lương thiện bị bôi bòn; những danh vị hào nhoáng, rỗng và thối hoắc, trên cái bóng đổ của áp đặt, thời cơ, lạm quyền; nơi cửa ngõ dễ dãi, lại vừa méo mó, của một lịch sử bị bách hại muôn chiều, liệu con người có còn là “*duy nhân ư tối linh*.”

Hay chỉ là một hình nhân với nhiều mặt nạ để thay nhau như y phục?

Tương truyền có một đại thi sĩ, một thời, ông có rất nhiều cái lưới ướp trong tủ lạnh. Mỗi cái lưới dùng cho mỗi hoàn cảnh. Ở quán nước với bè bạn, trong hội nghị ban chấp hành, lúc thân mật cũng vợ con, ông dùng mỗi nơi mỗi loại lưới khác nhau. Trước 1975 và sau 1975, trong chiến tranh và khi hòa bình, lúc trẻ rồi về già, lúc hăng say trung thành với lý tưởng và lúc nhìn lại sai lầm, trong hồi tiếc cuối đời những mảnh di cảo, là tùy vào mỗi cái lưới đã được nhuộm màu khác nhau. Ông này là một thiên tài dùng lưới. Ông dùng cái lưới nào cũng đặt bồng lộc, quyến rũ được người.

Sống trong một thời đại mà một con người tài năng phải triệt để hạn chế, và tùy cơ ứng biến cách phát ngôn của mình. Chỉ vận dụng nó từ đầu mỗi chót chót lưới đi ra. Không từ não thùy xuống. Chẳng thể từ trái tim, cõi lòng vọng tới. Một cõi người bị bách hại bởi cái áp lực từ bên ngoài và cái hèn yếu từ bên trong, ta có nên hờn oán họ? Ta khinh miệt là ta phạm một sai lầm không hiểu lòng người?

Và ta cũng nên xem lại. Ta hèn tới mức nào. Đã xài bao nhiêu cái lưới, đã trở bộ bao nhiêu **thế đứng** trong đời. Đã cong lưng bao lần để lượm từng hạt-cát-cái-sống, khi thần chết, khi hoạn nạn to lớn bao trùm.

Chỉ còn một xử thế khá tiêu cực. Sống, không cần thương yêu ai nhưng chẳng nên thù oán ai. Không giúp đỡ được ai, thì chẳng nỡ hãm hại ai. Vậy tạm đủ.

VI

Nhàn rồi, kể thêm câu chuyện này để hiểu thêm tính cách Nguyễn Thụy Long:

Khoảng 1970, trước khi tòa soạn Độc Lập chuyển về đường Võ Tánh, nó nằm ở 54 Thủ Khoa Huân. Đối diện tòa soạn có quán cà phê Hoàng Hoa. Nói là cà phê nhưng có đủ loại rượu xịn, món ăn tây tàu, ca ri ấn độ. Quán chuyên bán ghi nơ. Cuối tháng lĩnh lương thì trả.

Một hôm tôi và Long ngồi trong quán Hoàng Hoa, trời mưa to. Long nhìn ra trước tòa soạn thấy một xế bốn bánh màu đen, nằm dưới mưa trông bóng loáng. Long cảm khái nói:

“Mẹ, trời mưa thế này đi honda chán quá. Tớ mà có được cái xế đen bóng như thế, trèo vô, đóng cửa cái phup, lái đi. Quý tộc cùng mình.

Tôi nhìn cái xế, rồi nhìn Long tôi nói:

“Xe của tao. Mua bán cho.”

Long ngạc nhiên:

“ Hôm trước thấy nó mốc thếch như con chuột chết kia mà.”

Tôi cười bảo:

“ Đúng. Nhưng hôm nay nhờ trời dội nước mưa, nó bóng bẩy, đẹp ra. Như con gái ở trường tắm, có khác chi.”

Long vội vã:

“ Bán bao nhiêu?”

“ Tao mua của trung tá Vũ Đình Dậu 250 nghìn. Chán rồi. Bây giờ bán hai trăm. Thêm tiền mua xế khác.”

Tưởng đùa. Hóa ra Long vọt ngay lên tòa soạn năn nỉ thư ký tòa soạn Hoàng Châu vay một mớ tiền để ứng trước cho tôi, rồi lấy xe cho bằng được. Không có bằng lái xe cũng lái cho bằng được. Tôi chỉ dẫn cách lái chỉ đúng vài tiếng đồng hồ. Chiều hôm Long bắt vợ con ngồi vào xe. Vợ con run en. Long vì vút ra xa lộ suýt bị xe nhà binh Mỹ ủi chết cả nhà.

VII

Tính cách của Long cũng dễ gần gũi. Không kiêu kỳ. Những năm đói khổ, mỗi lần Long ghé nhà, vợ tôi thường nấu mấy củ khoai. Long ăn một củ, nhai cả vỏ khoai. Tôi bảo nhai tiếp vài củ lột vỏ để mà còn uống rượu. Long nói để cho tụi nhỏ nó ăn với.

Tôi không hiểu vì sao vào cái thời khốn nạn, uống toàn cái thứ rượu dỏm, quốc lủi, rượu cây lý, ông già chống gậy, rượu pha thuốc trừ sâu, bia lên cơn, cái thứ bia bây giờ nghĩ lại thấy rung mình [cha Hồ Thành Đức, họa sĩ có biệt tài kể chuyện tiểu lâm đệ nhất nước, một dạo mê cái thứ bia lên cơn này lắm] vậy mà bọn tôi không ung thư gan, không toi cái mạng khi bao tử lúc nào cũng rỗng.

Bây giờ nhiều rượu bổ, đủ loại bia ngon, lại có thể lột vỏ dấm bông xúc xích, vậy mà nhiều anh em lẫn đùng quy tiên, phần lớn là đột quy, ung thư căn cổ, gan củ trướng, tiểu đường chuyển qua phá phách tim mạch. Cha chả là buồn...Phan Nhựt Thức, Đinh Hoàng Sa,Vương Thanh, Trần Hữu Nghiễm, Nghiêu Đề, Chóe, Tôn Thất Văn, Hoàng Ngọc Tuấn, Nguyễn Phan Thịnh, A Khuê, Nguyễn Thụy Long...dọc dài những con người tài hoa, thân ái.

Mà còn nữa. Danh sách bọn lũng nát gan phổi căn cổ vì thời thế. Thời thế nó xúi dục cái thằng người hầy nốc bia – hay cả đời không một giọt rượu bia cũng ung thư như ai – còn dài dài. Hôm qua Nhà báo Đặng Ngọc Khoa từ Đà Nẵng nhắn tin cho tôi : “ Báo cho anh Biền biết em có một tin không vui. Em bị K. gan.”

Khoa ơi, làm sao biết lát nữa, hay khuya này, chính anh Biền đây có thể đột quy ngã ra cái rằm. Thằng luôn không kịp cái ngáp sau cùng.

Đem chuyện chết sống ra giỡn chơi là thất lễ với đấng sinh thành, vô đạo giữa trời đất. Nhưng nghiêm chỉnh cũng rửa trôi. Cũng chết.

Quen rồi há?

Mỗi ngày, ngồi trước cái máy gõ gõ ba cái chuyện tầm phào gió chìm mây tan trong trời đất, cứ nghĩ viết chưa xong, có khi mình chết. Bỏ lại một bầy chữ tội nghiệp, nửa cái truyện dở dang.

Lại có khi nhớ cái lúc mê man, đau đớn sau cuộc giải phẫu khối u, bác sĩ cắt bỏ đi non thớ ruột. Thận Nhiên đến thăm. Nhiên lấy máy hình nói em chụp anh tấm hình, hình này lạ. Cái người tôi bây giờ như một phi hành “da.” Cườm tay tôi mấy sợi dây, nào nối vào máy theo dõi nhịp tim, cái đo bão hòa oxy, sợi lủng lẳng truyền nước biển; hai cái ống nhựa thọc vào mũi, ống thọc vào miệng xuống bao tử, ống xoi ngay vô bụng ngay chỗ mổ để lấy máu thừa sau ca mổ, một cái ống thọc con cu để lấy nước tiểu, cái nối với trên, cái chảy quàng ra những cái bịch nhựa trong suốt bên dưới. Màu nhợt của máu thừa sau khi mổ. Màu trắng đục của mủ ung hời, Màu vàng nước tiểu. Trên người tôi dây nhợ như nối từ đó qua đây, từ kiếp nào sang kiếp này. Nghĩ lại, rùng mình. Mà vui cái vui hoang dại. Mà rơi lư lạc trong ngõ ngách. Chừng như mình đang ngồi viết đây là Cái Hoang Liêu bước về từ Cối chết.

Long cũng có tâm cảm như tôi một thời. Cũng đồng bệnh tiểu đường, cùng khối u, cùng cầm bút đứng ngay mép bờ tử sinh.

VIII

Nguyễn Thụy Long không phải loại nhà văn đọc nhiều. Kiến văn của anh có giới hạn. Mấy mươi năm bạn lữ, ngồi trò chuyện với Long, không cần thiết phải đọc thơ chữ Hán của Nguyễn Du, không màng tới Tô Đông Pha, Lý Hạ, Mạnh Hạo Nhiên, chẳng luận bàn về triết học, âm nhạc, không phải nhắc tới Marc Chagall, Salvador Dali, Gauguin, hay Van Gogh, Picasso. Nhưng ngồi bên cốc rượu, ly cà phê với Long cũng thú vị, vì Long nhiều kinh nghiệm sống.

Anh từng lặn lội với du côn du kê. Từng uống kinh nước đen thay nước đun sôi để nguội. Từng bị nhọc nhằn tù tội. Cả gia đình [sau 1975] đã từng sống trong chòi tranh vách lá, giữa một bãi ve chai hôi thối rác rưởi... Ngay bản thân tôi đã cùng Nguyễn Thụy Long những ngày đói khổ mang cái bị lê lê lết lết đường với đủ thứ nghề tạm bợ mong bầy con có chén cháo qua ngày. Chúng tôi cũng đã từng xuống tận Cà mau làm công nhân xây trại nuôi heo. “Công nhân” dành cho các nhà văn nguy quân nguy quyền đích thị là anh thân-ái-cu-li.

Ngần ấy thực tế trong đời người nhà văn, đã cưu mang, đã thường trực chịu đựng, tôi nghĩ đã hơn nghìn trang chữ chúng ta đọc trong sách vở. Nghìn lần thiết thực hơn những khổ-đau-trừu-tượng chúng ta từng dán mặt qua trang chữ lý luận triết học, tuy thâm sâu hoằng viễn, hay những khung tiểu thuyết rực rỡ.

IX

Ba năm trước Nhà văn Nguyên Vũ về thăm. Chúng tôi ngồi ở quán Phú Chiêm, đường Trần Bình Trọng Bình Thạnh, một quán rất đông khách vì các món đặc sản Quảng Nam. Hôm ấy có Nhà thơ Vương Tân [Hồ Nam]. Chúng tôi uống cũng quá nhiều. Nhưng lúc chia tay, Long bảo mình muốn về nhà Biển. Tôi bảo về nhà, sẵn rượu, nốc thêm nữa có mà toi.

Nào ngờ lần ấy là lần cuối cùng Long đến thăm nhà tôi.

Uống dữ. Chiều tối, thay vì chờ Long về nhà Long, tôi tung tưng, phôi phèo nó dữ dội, không cho phép ngưng đưa rượu chảy vào cần cổ. Thế là tôi tức tốc chờ Long ngược lại quán Phú Chiêm. Mần tiếp đợt ba.

Hai cái thân bệnh hoạn chứa máu liều. Hai thằng uống miên man, tới hơn mười giờ khuya Long bỗng nhiên ngã một cái rầm xuống đất, nằm bất tỉnh. Cái mặt vừa gầy ốm, vừa đen queo như da con ếch chiên giòn. Anh Trần Hữu Phú chủ quán nói: “Các thầy ông nào cũng già cũng bệnh hoạn mà uống kiểu này thì chôn không kịp. Đắt nghĩa địa buổi này giá trên mây.” Phú rất tốt bụng, anh chờ Nguyễn Thụy Long về tận nhà. Tôi ngã xiêu ngã tắt hộ tổng. Nào ngờ đây là lần cuối hai đứa tôi cụng ly, từ 10 giờ sáng tới hơn 10 giờ đêm.

Uống quá, không còn rượu là kể như toi đời.

Sau bữa đó, Long bỏ rượu. Vậy cái điều “Không có rượu thì toi đời” quả ứng nghiệm chăm phần chăm.

X

Hôm trước Tết này, tôi ghé thăm. Long đã gầy quá đỗi. Nhà nuôi năm con chó. Chúng đồng ca đón khách vang trời đất. Nhà lại chật chội, mấy con chó dễ thương cứ quanh quẩn dưới chân, quất quít Long. Chừng như chúng linh cảm, đánh được **mùi của cuộc từ biệt**. Đòi thu lại những tiếng sủa. Âm vang đời là những chào đón đầy than phiền của những con vật nuôi tình nghĩa. Con người nơi đâu? Con người đã vắng bóng người sau mỗi khung cửa hẹp phận người.

Long yếu hẳn, nói trong cổ họng. Cứ chờ chó bót sữa một chút thì nói. Mà Long lại ham nói. Chừng như mong tâm sự với Biển cho xong. Rồi: “Tớ đi đây.”

Một chập, Long đứng dậy khập khiễng bước đi. Đi tiểu. Nhưng bước không nổi, đành đứng ngay chỗ bậc cửa. Hai cái chân ổng sậy, hai cánh tay như que khô run run vịn vào thành cửa. Phệt nước vàng.

Trông như một nhánh trúc gầy biết đái.

XI

Rồi bè bạn cũng đã tới lứa thừa. Những vòng hoa có hàng chữ Chia Buồn, Kính Viếng. Quan tài Long mở nắp. Một cây gậy chống nghiêng nắp với thành áo quan. Chắc là Long nằm chờ những cháu gái thân yêu từ nước ngoài trở về nhìn mặt cha lần cuối.

Quan tài màu đỏ. Những hoa văn rực màu vàng. Hai màu đỏ-vàng đã đẩy những phận người lênh đênh trên những bờ vực của hiểm nghèo, khổ đau, tủi nhục, chết chóc trong bao năm.

Thôi, thế là ta thấp nhang. Nói lấp đôi điều tiễn đưa.

Có khóc cũng không cùng.

Lời ngoại chú

1

Sau khi Nguyễn Thụy Long qua đời, các ngành truyền thông, báo chí trong nước giới hạn việc loan tin. Tuy nhiên trên báo Công an TPHCM số 1838 đề ngày Thứ Ba 8-9-2009 nơi trang 13 có một bài viết nhan đề “Vĩnh biệt Loan mất nhưng.” Bài này ký tên Lê Anh.

Có thể một phần lớn độc giả Damau chưa đọc bài báo này, tôi xin trích một vài đoạn có liên hệ đến “dư luận phải trái” về Nguyễn Thụy Long để quý vị tiện bề tham khảo, nếu thấy cần:

“...Ngoài viết văn ra, Nguyễn Thụy Long còn là một nhà báo, dưới thời cố Tổng Biên tập Huỳnh Bá Thành, anh là một trong những cộng tác viên đặc biệt của Báo Công an Thành phố”...

...“Cách đây khoảng 18 năm, có lần có lần nghe Huỳnh Bá Thành mô tả Nguyễn Thụy Long ở ao cá viết lách khó khăn, mắt anh rất yếu, lại quen viết trên máy đánh chữ, sẵn có chiếc máy đánh chữ xách tay vừa mới mua được vài tuần lễ, Trần Tử Văn không nghĩ ngại liền tặng cho bạn văn. Nhận được chiếc máy đánh chữ, Nguyễn Thụy Long mừng lắm...”

Tôi chép những dòng chữ giấy trắng mực đen trên đây như một tư liệu. Tôi hoàn toàn không có thẩm quyền và ý kiến gì để xác minh đúng sai.

Tuy nhiên nghĩ rằng nay Nguyễn Thụy Long vừa qua đời, những phải trái đời người khó bề dấu diếm công luận. Cách đây 27 phút [giờ VN là 17 giờ, ngày 18 tháng 9-09] tôi có điện thoại hỏi Nhà văn Từ Kế Tường,

anh có một thời gian lâu bền là Thư ký tòa soạn báo CA. Nội dung điện đàm như sau:

- Chào Từ Kế Tường

- Chào anh Biển. Lâu quá . Ông khỏe không.

- Tường ơi cho mình hỏi đôi điều này.

- Chuyện gì vậy anh Biển?

- Mình nghĩ trước đây Tường là Thư ký tòa soạn Báo CA nên phải hỏi đây. Phải trả lời thật nhé. Đây có yếu tố một xác minh. Tường có đọc bài viết về Nguyễn Thụy Long ký tên Lê Anh trên báo CA không?

- Có.

- Lê Anh là một bút hiệu khác của Đoàn Thạch Hãn phải không?

- Đúng?

- Tường này, phải trả lời thật nhé. Nguyễn Thụy Long có là **cộng tác viên đặc biệt** của báo CA không?

- Không.

- Chắc không.

- Chắc mà. Vì có như thế thì tôi biết ngay. Là cộng tác viên thì chúng tôi có lên danh sách rõ ràng, có những quy chế đối xử, có mức lương tài trợ mà.

- Vậy sao dựng ra cái tin như thế?

Một phút lương lự Tường trả lời:

- Có lẽ thế này. Lê Anh viết không sai sự thật lắm. Vì có thể Nguyễn Thụy Long là cộng tác viên riêng của Huỳnh Bá Thành. Cái này thì không nằm trong diện chung.

- Tường à, mình thấy nội dung bài viết của Lê Anh là có cảm tình và rất trân trọng Nguyễn Thụy Long. Chỉ có chi tiết này là cần làm rõ mà thôi...à còn chuyện này, **cái máy chữ?**

- Ông ơi chuyện này thì tôi không rõ...Lâu quá rồi...

- Tường hà, anh Trần Từ Văn là sĩ quan công an? Từng là Phó Tổng biên tập?

- Đúng. Hiện nay cấp bậc Thượng tá.

Trong chỗ anh em, Từ Kế Tường một người có một đời sống rất kín đáo, cẩn trọng. hiền hòa. Tôi tin những điều Tường trả lời. Nhưng cuối cuộc đối thoại tôi nói, qua máy:

- Tường ạ, Tường chịu trách nhiệm nội dung cuộc đối thoại này chứ.

- Đương nhiên. Chúc ông sức khỏe.

- Cảm ơn.

[cúp máy]

Nguyễn Thụy Long ơi, chỉ có vậy Long hà.

Hết